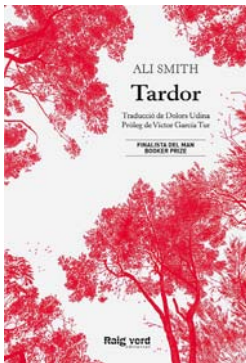

literatura
ÀLEX MILIAN

‘Tardor’ és el primer lliurament de la tetralogia de la reconeguda escriptora escocesa Ali Smith (Inverness, 1962), amb excel·lent traducció de Dolors Udina per l’editorial Raig Verd. Una ficció plena de surrealisme en una història que juga amb el temps, la consciència i la imaginació.

L’home dins del pi i l’amiga que li llegia novel·les

Tardor
ALI SMITH

Trad. Dolors Udina
Raig Verd
Barcelona, 2019
238 pàgines

La primera novel·la de la famosa tetralogia d’Ali Smith, *Tardor*, ha arribat a casa nostra amb la fama de ser la primera gran novel·la del Brexit. Aquesta etiqueta, però, és injusta i empobridora per a una obra que és literàriament més arriscada i temàticament més complexa que una suposada distopia britànica posteuropa. La sortida del Regne Unit de la UE només és un escenari boirós que en *Tardor* es concreta en molt poques —tot i que potents— imatges: una burocràcia estúpidament primmirada —que no és incompatible amb la UE—; la xenofòbia —que tampoc ho és— i les tanques que separen els britànics de no se sap ben bé quin enemic: “Mira a través de la tanca el paisatge tancat i no pot veure res més que paisatge. No hi ha ningú. No hi ha edificis. Només hi ha la tanca, i després paisatge”.

Les referències de la crítica i la premsa sobre el Brexit poden ser conseqüència de l’any de publicació de *Tardor*, el 2016, quan la sortida de la UE era una amenaça tan llunyana que semblava gairebé irreal, i l’anticipació de Smith es podia utilitzar com a ham per a lectors allunyats d’una proposta tan literària. El 2019, quan *Tardor* arriba en català

gràcies a la traducció de Dolors Udina i l’editorial Raig Verd, el rerefons del Brexit és gairebé intrascendent. No ho és, en canvi, la denúncia de l’amenaça de la xenofòbia, però tampoc no és el tema central de la novel·la.

Els elements de *Tardor* —per no dir “l’acció de la novel·la”, que seria també reduccionista— giren al voltant de l’estat pseudocomatós d’un dels protagonistes, Daniel, un vell de 101 anys del qual desconexem pràcticament tot excepte el seu amor per la literatura i el seu caràcter, i Elisabeth, la dona que el visita i l’estima, una professora de poc més de trenta que, de petita, va ser la seva veïna i ha esdevingut la seva amiga.

Amb continus salts en el temps, la realitat i el somni, Ali Smith ens porta a la infantesa de l’Elisabeth; els records de la seva relació amb el Daniel; els malsons d’aquest home, que descansa —aparentment sedat— en un llit d’hospital; la boira del record, o d’una il·lusió, del que potser ha estat un intent de suïcidi; les desventures de l’Elisabeth intentant fer-se un passaport o una targeta sanitària; les noves relacions sentimentals de la seva mare i, sobretot, els quadres, la vida i la mort de l’única pintora britànica del *pop art*,

teatre

La mort i la primavera, sota la direcció i adaptació de Joan Ollé al TNC

televisió

The Deuce, dels creadors David Simon i George Pelecanos a la plataforma HBO

art

Esteve Plantada entrevista Sergi López per la nova pel·lícula *El viatge de la Marta*

Pauline Boty, que va morir de càncer als 28 anys.

Amb aquests continguts i un temps narratiu que s'embolica en diversos nusos de realitat i somni, competeixen amb molta força el realisme social, el surrealisme, la història de l'art i un pòsit d'històries de ficció provinents de la literatura i la imaginació dels protagonistes. Tot exposat sense una línia temporal clara que, per moments, pot fer sentir el lector entre un recull de contes en compte d'enmig d'una novel·la. Una sensació que, lluny de decebre'l, l'obliga a agilitar la lectura per connectar tots els fils narratius.

Finalment, les històries que governen *Tardor* són la relació entre l'Elisabeth i en Daniel —que va a llegir-li a l'hospital— i un punt de connexió entre tots dos quan ella és adulta: la reivindicació de l'obra artística i la intensa vida de la Pauline Boty, que barrejava fotomuntatges i pintura en obres que denuncien el masclisme en el món de l'art i defensen l'humor i la intel·ligència femenina.

Només una d'aquestes obres, la que representa subtilment modificada una famosa fotografia de la model Christine Keeler nua en una cadira de disseny, genera diverses narracions i somnis sobre les relacions de Keeler amb un parlamentari britànic —que van provocar l'escàndol Profumo—, el moment de la fotografia i la vida de la fotografiada.

Obviament, la condició semicomatosa d'un dels protagonistes permet a l'autora, Ali Smith, lluir el seu estil més surrealista, com quan la neteja de l'habitació de l'hospital porta en Daniel a somiar-se “dins d'alguna cosa notablement semblant a un tronc de pi roig” i tot allò que implica: “No es pot moure. No hi ha gaire espai per moure's dins d'un arbre. Té la boca i els ulls tancats, enganxats amb resina”.

Evidentment, l'escriptura d'Ali Smith és la força principal de la novel·la: un estil àgil, de frases curtes, molt puntuat i una habilitat enlluernadora per sumar

Ali Smith

minúscules històries farcides de detalls majúsculs.

Amb *Tardor*, Ali Smith (Inverness, Escòcia, 1962) demostra per què ha estat guanyadora del Man Booker Prize i per què el seu nom —com recorda Víctor García Tur al pròleg— va encapçalar el rànquing dels millors escriptors britànics i irlandesos que *The Time* va fer el 2018 amb les respostes de doscents novel·listes, crítics i acadèmics del Regne Unit i Irlanda.

I *Tardor* és només la primera obra d'una tetralogia que ja ha portat alegries als britànics amb *Hivern* (2017) i *Primavera* (2019). *L'Estiu* s'acosta.

@alexmillanbeser

BIBLIOTECA MINOR
BORJA
Joan Baptista Roig de la Penya
Progenie clara y origen de la antiquísima y noble familia de Borja: La primera crònica sobre els Borja
Edició crítica a cura de Joan Iborra i Maria Toldrà

JOAN BAPTISTA ROIG DE LA PENYA
Progenie clara y origen de la antiquísima y noble familia de Borja: La primera crònica sobre els Borja.
Edició crítica a cura de JOAN IBORRA i MARIA TOLDRÀ

NOVETATS 3i4 Edicions Tres i Quatre / València
Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra botiga virtual en **www.tresiquatre.cat**